

festivalová recenzia – **hlavný program**

PALÁRIK (A TO JEHO TEÁTRO)

Divadlo Jána Palárika v Trnave

autorka recenzie: Dária Fojtíková Fehérová

predstavenie na festivale Dotyky a spojenia:

20. 6. 2023 v Martine

Palárik (a to jeho teátro)

Čo iné by si zaslúžil Ján Palárik k dvestému výročiu svojho narodenia, ak nie svoju hru? Hoci ich sám napísal iba štyri, tri z nich, komédie, sa zaradili medzi významných reprezentantov slovenských dejín. Palárik ich napísal umne, zmiešava salónne a vidiecke, lásku aj intrigu, slovenčinu aj maďarčinu. Napriek tomu sa však nedokázal úplne priblížiť obyčajnému slovenskému ľudu, ostal vo svojom úsilí izolovaný, ale opakovane sa k nemu vraciame ako k svetlému bodu našej histórie, nášho národného uvedomenia sa.

Poetika Jakuba Nvotu obyčajne sľubuje láskavý, trochu zľahčujúci pohľad na svet. Jeho poňatie Palárikových osudov v inscenácii *Palárik (a to jeho teátro)* v Divadle Jána Palárika prekvapuje. Zobrazil ho ako sústredeného, do svojho vnútra ponoreného intelektuála. Prichádzajú za ním postavy z jeho hier, ale aj z histórie. Zdá sa, že o čokoľvek sa Palárik pokúsi, zlyhá a musí začínať nanovo. Michal Jánoš ho hrá rozvážne, pomaly, sústredene, občas podľahne vnútornému zmätku a pôsobí dezorientovaný v priestore, v čase, medzi ľuďmi. Jeho verbalizovaným lajtmotívom je túžba dorozumieť sa, ktorá sa spája s jeho hrami o maďarsko-slovenských vzťahoch, o používaní rovnakého jazyka, aj v zmysle metafory o vzájomnej komunikácii. Napriek všetkým jeho snahám ostáva osamotený, ale zároveň hovorí o nádeji, o tom, že sa stále musíme pokúšať o nový začiatok. Inscenácia teda prináša boj intelektuála so svojou skepsou, s hodnotou a viditeľnými výsledkami svojej práce.

Na druhej strane sa tento vnútorný konflikt nedarí príťažlivo tlmočiť navonok. Zostal v rovine traktovanej, ale divadelne málo pútavej. Inscenácia je zaťažená rozprávaním, či už Palárikovými monológmi, alebo dialógmi so striedajúcimi sa postavami, ktoré buď neprinášajú konfliktné situácie, alebo takisto zostávajú len v rovine monologicko-dialogickej. S tým súvisí aj psychologizujúce herectvo, ktoré svedčí Jánošovmu Palárikovi, ale nie ostatným. Ich úlohou je vytvárať okolo Palárika smiešny, až absurdný životný kolotoč, pričom absurdnosť vychádza zvnútra situácií, ktoré sa okolo Palárika dejú a nestačí ich demonštrovať vonkajšími znakmi, ktorými sa postavy zosmiešnili.

Inscenácia o Palárikovom celoživotnom teátre je málo teatrálna, je skôr hlbavá, prináša ponor do vnútra človeka, ktorý zvädza nekonečný zápas o obrodienie slovenského ľudu. Chýba jej to, čo býva také čarovné na réžiách Jakuba Nvotu, obyčajná človečina.